

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajutoriele. — Pretialu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu seu 3 galbini mon. sunat6ria.

Braslovu 6 Septembre 25 Aug. 1868.

Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiecare publicare.

MONARCHIA AUSTRIACA Transilvania.

Declaratiune solemna.

Combinandu epoc'a antimartiala a soferindei, dar' loialei natiuni romane, cu epoc'a seclului presente; revocandone in memoria momentulu unei dile din Sept. 1848 ca alu doilea impulsu spre redesteptarea nationale amortita si ferecata de catuiele aristocratice; vediendune dati preste frantariulu constitutiunale, eschisi de pre terenulu legale 1863/4, ma fara prospecte actuali de a vedé recunoscute drepturile cari competu natiunii romane; considerandu luptele juste din diet'a pestana ale unoru deputati romani, demni de misiunea loru; suspinandu la aspr'a si neuman'a procedura intreprinsa mai bine de 2 lune de domni'i situatiunei, pentru nevinovatulu credeu politicu natiunale, esi'u din Mec'a romana la 3/15 Maiu 1868, pre aripele publicitatii, si concomitatu de votulu unanimu alu fiacaru romanu adeverat; vediendune carmacii naiei natiunali, din caus'a acelu credeu politicu, imborbecati intre Scil'a si Caribde; — esimu si noi, servii cei mai adicti ai Maiestatei Sale si ai monarchiei austriace cu col6rea naturala in faci'a lamei civilizate si iubit6rie de dreptu si libertate, spunendu: cumca, de 6re ce credeulu politicu natiunale, espresu in pronunciamentu fratiloru blasiani, nu contine alt'a, decatu simtiementele natiunii romane, compatibile cu unitatea statului; de 6-re ce acelu pronunciamentu nu este decatu reimprospetarea prea justeloru postulate natiunale inca dela 1792—93 incepundu, subscriisii ne alipimu cu trupu si sufletu de pronunciamentu improceuat, resoluti a suport'a intru t6te consecutiile lui.

Datu Orlatu, in diu'a schimbarei la facia, anulu d. 1868.

(Urméza 31 de subscrieri originali.) „Fed.“

Marele principatu alu Transilvaniei.

Una corespondintia despre romanii din Ardélu si articuli publicati in „Romanulu“ sub acestu titulu dede ocaziune strainiloru a-si da judecat'a, ca nu lipsescu nici tendintie in publicarea loru. Asia vorbesce „Hermannstädter Zeitung“ etc. in Nr. 203 despre aceleasi:

„Organulu partitei rosie din Bucuresci asterne calea camereloru romane, care se voru int'uni in scurtu, la un'a interpelatiune in caus'a pronunciamentu blasianu despomenitu. „Romanulu“ adica relevéza impregiurarea, ca catu de importante cestiuni suntu de a se resolvi in urmat6ria sesiune a camereloru, si in combinatiune cu acesta publica o epistola din Romania Transcarpatina (Ardélu), in care se prov6ca t6ta pres'a romana, ma intréga Europ'a civilizata, ca se fia cu atentiune la procedur'a tribunallui seciuescu din terglu Muresianu in contra subscriitoriloru la pronunciamentu Asia dice „Romanulu“, ca s'au citatu inaintea numitului tribunalu, chiaru si patrioti romani, de multu reposati, mai lipsiea d6ra numai atat'a, ca se se ricaiésca si loarurile de odichua ale repausatorulu, cum a facutu acest'a haiducii din Ungari'a prin timpurile lui Bast'a. — Pentruc'a se depinga ic6n'a si mai infricosiatu, enara „Romanulu“, ca in comitatulu Solnocului se derima case, se arunca in strade mobilia si vestiminte, pre candu muierile, barbatii si copii se vaiera de acestu vandalismu, care nu le-a mai datu de capu nici sub tataru. Se nu se condemneze numai unii profesori, ci se astepte pana la t6mna, ca pana atunci voru fi si 8000 romani subscriisii la pronunciamentu. Pronunciamentu e unu actu le-

galu si devis'a Romaniloru ardeleni e totu numai lege si legalitate.“ — Trebuie dara se se céra respectarea acestoru legi dela monarchulu si dela Europ'a. Acésta e crim'a Romaniloru si pentru acésta se tractéza ei de catra unguri asia, precum se tractéza bulgarii de catra Mithad-Pasia. Noi nu ne int6rcemu catra maghiari, pentruc'a ei nu voru a ne intielege; noi intrebamu inse pe intieptulu si renumitulu barbata de statu Beust, déca crede elu, ca va intari monarchia prin o aplicare atatu de barbara a dualismulu celui nefericitu din léganulu seu? Crede elu, ca prin prigoniri ca aceste, prin unu atare vandalismu va castiga pentru cor6na pe germani, slavi si romani, séu va face pe Europ'a surda? Beust e destulu de intieptu pentru a prevedé, ca ungurii vatama interesele celea mai sante ale Romaniloru, pentru ca se pérdia paciént'a, si in fine se apuce arma desperarei. Ungurii cunoscu starea de acum a Europei, ei vréu dara a prov6ca o reac6la, pentruc'a apoi se o innadusiésca cu versare de sange, se compromita monarchia si se capete la mana o putere si mai mare.

Noi nu credemu acésta, si tocmu de aceea ne indreptamu catra domnulu de Beust, ilu rugamu asia: fa, ca maghiarii se paraséca calea apucata, pentruc'a acésta cale compromite moralicesce monarchia, impedece organizatiunea si instrainéza dela ea pop6rele, si resultatulu de aici va fi mai mare, cu multu mai mare decatu acela, care s'a provocatu prin centralisatiune. Mai incolo totu „Hermannstädter Ztg.“ referéza, ca romanulu cutendint'a nemascata spre a atrage atentiunea camereloru si a senatului la relatiunile Transilvaniei, aduce unu ciclu de articuli intitulati „Marele principatu Transilvania“. Autorulu se simtiésce motivatu la scrierea acésta, pentruc'a scie, cumca in anulu 1849 se aff'a multi insi in Romania, cari imputau Romaniloru transilvani ca er6re, ca nu dau mana cu ungurii spre a goni pe germani din tiéra. — Nici odata romanii transilvaneni n'au fostu in stare de a capacita in acestu punctu pe acei connationali ai loru din Romania, cumca romanii din Transilvania n'au potutu urme alta politica. — Autorulu si iea dara problema a scrie istoria Transilvaniei pentru romani, pentruc'a numai cu ajutorulu cunosciintei istoriei acesteia se póte intielege politic'a romaniloru transilvani. — Elu enaréza, cumu -si aparara romanii drepturile loru cu arm'a in mana sub Carolu Robertu, Ludovicu marele, Sigismundu, Mathia si Uladislau; mai incolo cum fú decretata prin diet'a Transilvaniei estirparea romaniloru dupa invasiunea lui Serbanu Voda in Ardélu in anulu 1603 si dupa m6rtea lui Moise Székely. Dupa acésta enumera legile aduse in contra romaniloru, descrie intemparile din Clusiu, candu se pronuncia uniunea cu Ungari'a. Candu profesorulu din Aiudu Carolu Sasu recomand'a inarticularea natiunii romane, ceilalti unguri strigau: „decatu se suferimu una ca acésta mai bine voimu se aruncamu inca si pe copii loru in ascutitulu sabiei.“ Din caus'a acésta au consiliatu ministerulu maghiaru de acum desfiintierea articuliloru de lege din dieta Sibiiului tienuta in anulu 1863—4. Déca nu ne e destula libertatea individuala, ne palmoescu. — Autorulu imputa calviniloru incordarile de a maghiarisa inse da pintre acestea si catoliciloru unu ghioldu. Cu regimulu ungurescu de acum póte ca s'ar mai puté face ceva; inse Ddiu se feréscu pe romanii transilvani, dice autorulu, de partit'a lui Tisza si Ghiczy, pentruc'a acésta declara 6rdinu, ca déca va veni ea la carma, nu va lasa mai multu nici pe unu romanu in oficiu, déca nu se va renega. — Autorulu vrea, oá Transilvania se se organizeze ca in Elveti'a cu dieta sa si bugetulu seu. Elu nu vrea a cersi cu caoiula a mana ceea ce e proprietatea

lui. Despre diurnalulu „Honvéd“ dice: ca au si proiectatu planulu, cum se subjuge Romania. Nu trebuie alta decatu se ascultamu pe Perzel aici, ca elu nu pune lumin'a suptu obroc, ci o spune acésta pe facia. — Autorulu afirméza, ca inainte de 1830 nu era ertatu a invetia in Blasiu nici macaru istoria universale si acum se face inceputu a censur'a si cartile rituale; se se censureze dara si cartile scolastice din colegiale calvinice, pentruc'a intru acelea va vedé omulu lucrui monstru6se despre romanii. — Ungurii vréu a domni pana la marea négra „uti coronatio docet“. „Pesti Napló“ numesce pe romani barbari infricosiatu. — „Honvéd“ a descoperitu, ca in Romania se aff'a 3,000.000 tígani si alti straini, cu cari se póte face tréb'a. — Unii si au batutu jocu de romani numindu'i berbeci. — „H-zánk“ vrea sei uidiésca din oficiu „Magyar Polgár“ asemenea. Ce mai vreti déca tocmu ministerulu justitiei a declarat in dieta, ca romanii se aff'a in oficiu loru numai din gratia scl. — Precum se vede din acésta schitiare prescurtata se pare, ca „Romanulu“ o face bucur6su acésta, fiindu seriosu insarcinatu“, dice totu „Herm Ztg.“ —

Diurnalele maghiare inca -si dederu opiniunea asupra celoru de susu, inse numai in trécatu. Asia

„Kolozvári Közlöny“ in Nr. 102 vorbesce despre obiectulu acesta cu aceste cuvinte: Mare larma este érasu dincolo in Bucuresci in „Romanulu“. Érasu ne impunge pe noi si procede in contrane cu epitetele indatinat, ma prov6ca camera ce se va aduna in scurtu, ca se ié in aperare Daci'a de dincolo de munti. Asia se vede, ca de mai multe ilu d6re, fiinduca pentru cunoscutulu pronunciamentu au fostu si vr'o cativa morti citati din via profesoriloru rom. (s'a escusatu citarea mortiloru in diurnalele din Clusiu cu aceea, ca profesorii si canoniculu Vlassa, fiindu intrebati de numele profesoriloru, au diu, ca se aff'a in Schematismu, care inse esise la lumina de vr'o 3 ani. R.). Ci inchisie, ca pentru er6rea acésta mica mortii n'au simtutu nici o neplacere. —

Cont. I. Bethlen si cestiunea natiunale.

Nomitulu conte insira unu ciclu de articuli in „K. K.“, in care sfatuesce si acum contopirea totala, fusiunea Transilvaniei cu Ungari'a; apoi in priviti'a natiunalitatiloru pune de principiu egalitatea individuala inaintea legi, de unde se nu se abata nici catu e negru sub unghia; ma si ideea de inarticularea natiunii romane ca regnicolaria se cada, fiinduca Ungari'a nu cunosce astfelu de idei si apoi acésta nu se potrivescu cu unitatea statului; ér' de cumva romanii voru pune vreo insemnatate pre o innoita asecurare a egalei indreptatiri, cum se aff'a ea in legile din 1848 (?), acésta se póte face. Cestiunea de limba in administratiune si justitia se fia pentru Ardélu intoama cum se va resolva pentru Ungari'a. Avereu se fia comuna, fiinduca Ardélu trebuie se se considere numai ca unu cercu alu Ungariei si se sté sub ministerulu responsabilu alu Ungariei. Marc'a se fia numai un'a si aceea, ca si titolulu regelui. Deci nu se potrivescu cu conceptulu uniunii conserbarea titlului de Mare Principe si comite alu secuiloru. —

D. conte facu dar' o parodia la pronunciamentu dela Blasiu, ca studiale dsale suntu tocmu e diametro opuse declaratei opiniuni a natiunii romane; póte ca acésta i a fostu si scopulu; inse ecstrele opuse suntu de aceea natura si pusetiune, incatu ele nu se potu intelni nici odata, fara o fortia, care inse in Europ'a e abandonata la natiunile cele civilizate, fiinduca ele

